



## E-Bülten

Anne Baba Tutumları ve Çocuk  
Üzerindeki Etkisi

## ANNE BABA TUTUMLARI VE ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ



Aile; yetişkin ve çocukların etkileşimde bulunduğu, birbirlerini etkiledikleri bir birimdir. Ailenin çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal alanlar gibi pek çok alandaki gelişimi üzerinde önemli bir etkisi vardır. Çocuğun kişiliği ilk önce aile içinde gelişir. Bu nedenle anne, baba ve çocuk ilişkisi, temelde anne ve babanın tutumlarından

etkilenmektedir. Her çocuk kendine özgü bir kişilik geliştirir. Kişiliğin sağlıklı olması ise gelişim basamaklarını doğru bir şekilde tamamlayarak ilerlemekten geçer ve bu konuda anne babaya birçok sorumluluk düşer. Çocuğun bazı davranışları anne baba tarafından engellenirken bazı davranışları ise desteklenir. Desteklenen davranışları çocuk tekrarlar ve kişiliği bu çizgide devam eder.

Anne ve baba çocuğun yetenekleri doğrusunda gerekli ortamı hazırlamalıdır. Ebeveynlerin çocuğa olumlu geri dönüt ve motivasyon kaynağı haline gelmeleri gerekir.

Gerçekleştirdikleri bu olumlu tutumlar çocuğun kişilik ve duygusal gelişiminde etkin rol oynamaktadır.

## **ANNE BABA TUTUMLARI**

1. Baskıcı ve Otoriter Anne Baba Tutumları
2. Aşırı Hoşgörülü ve İzin Verici Anne Baba Tutumları
3. Tutarsız ve Kararsız Anne Baba Tutumları
4. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumları
5. İlgisiz, Kayıtsız ve Reddedici Anne Baba Tutumları
6. Demokratik ve Güven Verici Anne Baba Tutumları

### **1. Baskıcı ve Otoriter Anne Baba Tutumları**



- Bu ebeveyn tutumunda çocuğa aşırı baskı ve disiplin uygulanır. Çocuğa söz hakkı tanınmaz.
- Çocuğa nedenleri açıklanmadan uyulması zor kurallar konur. Sürekli yeni kurallar ortaya çıkar. Çocuğun bu kurallara koşulsuz uyması beklenir.
- Disiplin adı altında sık sık cezaya başvurulur. Dayak, ayıplama, suçlama, korkutma ile çocuk disipline edilmeye çalışılır. Kurallara uymayanlar cezalandırılmalıdır görüşü hakimdir. Eğitimde cezayı ön planda tutarlar ve verdikleri cezalar suçla orantısızdır.
- Çocuk sürekli baskı altındadır. Yaptığı her davranış değerlendirilir ve eleştirilir. Sevgi ve ilgi ancak çocuk istenildiği gibi davrandığında verilmektedir. Çocuktan yaşının, gelişiminin üstünde olgunluk ve başarı beklenir. Çocuğun istek, duygu ve düşüncesine fazla önem verilmez.

## Baskıcı ve Otoriter Anne Baba Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri



- Anne babanın çocuğu sürekli eleştiriyor olması çocuğu çekingen yapar. Çocuk attığı her adımda yanlış yapma korkusu taşıyabilir ve bu yüzden de adım atmaktan çekinir, kendini geri planda tutar.
- Çocuk anne babasından korkar. Cezalandırılmaktan kaçmak için de kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmekten çekinir. Bu sebeple de sessiz, uslu ve uysal olabilir.
- Bağımsız kişilik geliştirmesine izin verilmediği için çocuklar; utangaç, küskün, aşırı derece de boyun eğen, etki altında kalabilen, daha içedönük pasif bir yapıya sahip olabilecekleri gibi içten içe anne babaya karşı düşmanlık ve kızgınlık besleyerek ellerine fırsat geçtiğinde yada kendilerini güçlü hissettiklerinde agresif davranışlar sergileyerek öfkelerini dışa yansıtmayı da seçebilirler.
- Bu tutum ile yetiştirilen çocuklarda zorluklarla baş etmede güçlük gözlenebilir. Çünkü sürekli çocuklara ne yapması gerektiği ya da yapmaması gerektiği söylenmektedir. Çocuk farklı bir sorun ile karşılaştığında yanında aile üyeleri de yoksa panik yaşar, çaresiz hisseder ve sorununu çözmede zorlanabilir. Tüm bunlara bağlı olarak özgüven eksikliği yaşar.
- Çocukta kendine güven duygusu oluşmaz. Yaratıcılık engellenir.
- Hata yapanlar mutlaka cezalandırılmalıdır görüşünü benimserler ve onlar da başka birinin hatasında hemen cezalandırmaya yönelirler.
- yaşının, gelişiminin üstünde olgunluk ve başarı beklenir. Çocuğun istek, duygu ve düşüncesine fazla önem verilmez.

## 2. Aşırı Hoşgörülü ve İzin Verici Anne Baba Tutumları

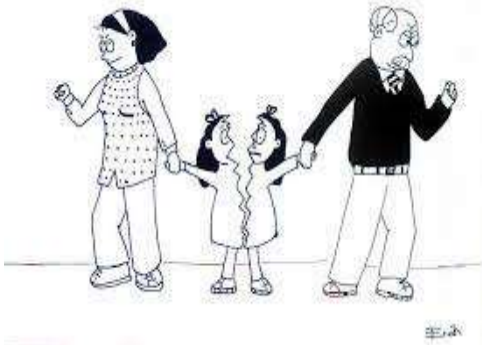


- Bu tip anne babalar çocuklarının isteklerini sürekli yerine getirmeye çalışırlar.
- Disiplin yok denecek kadar azdır.
- Aşırı hoşgörülü anne babalar çocukları etrafa zarar verseler dahi onlara kısıtlama getirmezler ve hoşgörü ile karşılarlar. Çocuğun istenmeyen davranışlarına kural koymaktan kaçınırlar. Aile ortamında çocuk merkezli eğitim uygulanır ve denetimin yeri yoktur, çocuğun her istediği yapılmaya çalışılır.

### Aşırı Hoşgörülü ve İzin Verici Anne Baba Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri

- Ebeveynin çocuğa aşırı hoşgörülü ve düşkün olması çocuğun şımarmasına, bencil olmasına neden olur ve sorumsuz davranışlar sık gözlenir. Bu tutumla yetişen ailelerde çocuklar, sürekli diğer insanların dikkatini çekmeye çalışır ve onlardan sürekli hizmet bekler. Bunun sonucunda da bu çocukların sosyal uyumunun zayıf olması beklenir.
- Aile bireyleri, çocuğun isteklerine uydukları için çocuk bu durumu geneller ve ailesi dışındaki bireylerin de her istediklerini yapacaklarına ya da tüm isteklerinin yerine getirileceğine inanırlar. İstedikleri her şeyin olmasını beklerler. Ancak gerçekler farklıdır. Çocuk dış çevreye adım attığında işlerin evdekine benzemediğini görür ve hayal kırıklığı yaşar. Hep kendi isteklerinin olmasını istediği için arkadaşları tarafından da dışlanabilir. Zaman zaman da istekleri olmadığı için kendi kabuklarına çekilebilirler.

### 3. Tutarsız ve Kararsız Anne Baba Tutumları



- Anne ve babanın görüş ayrılığına düştüğü veya çocuğun belirli davranışlarına anne babanın değişken tepkiler gösterdiği bir tutumdur.
- Kuralların nerde ne zaman uygulanacağı belli değildir. Bu ebeveyn tutumunda çocuğun bir davranışı bir gün ödüllendirip başka bir gün cezalandırabilir.
- Anne ve babanın tutumları arasında da farklılıklar vardır. Eşlerden biri sert tepki gösterirken diğeri yumuşak davranır.
- Davranışları anne babanın o günkü ruh haline bağlıdır; aşırı hoşgörölü tutum ile aşırı otoriter tutum arasında gidip gelmektedir.
- Çocuğun davranışlarıyla ilgili anne baba sürekli birbirlerini suçlamaktadır ve herkes kendi yaptığının doğru olduğunu düşünmekte değişimi karşı taraftan beklemektedir.

## Tutarsız ve Kararsız Anne Baba Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri



- Anne babanın birbirini çocuk yetiştirme konusunda sürekli eleştirmesi, sıklıkla yaşanan anlaşmazlık ve tartışmalar çocuk üzerinde yıkıcı bir etki yaratmaktadır. Evde yaşanan gerilimler, çocuğun sosyal ve duygusal olumsuz gelişimi ve davranış problemlerinin temel nedenidir.
- Tutarsızlıklar olunca çocuk davranışlarının sonucunda alacağı tepkiyi kestiremez. Kendi içinde iç çatışma ve huzursuzluk yaşar.
- Kişilerarası ilişkilerde de güven duyma, kendini ait hissetme ve içtenlik duygusu gelişmeyebilir. Zamanla çevresine güvenmeyen, her şeyden şüphelenen, kararsız bir kişilik yapısı geliştirebilir. Bu yüzden uyum problemleri yaşayabilir.
- Bu tutum ile yetiştirilen çocuk, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemez. Çelişkili davranışlar sergileyebilir, kararsız ve tutarsız kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasına yol açabilir.
- Kendini kanıtlamak ve dikkatleri üzerine çekmek için ürkek, yumuşak huylu, söz dinleyen, boyun eğici ya da kendi benliğini ve bağımsızlığını göstermek için kavgacı, sinirli, aşırı isyankar bir çocuk olabilir.
- Ayrıca anne-babanın otoritesini hiçe sayma, kendisine ve topluma saygısız tutumlar da gözlenebilir.

#### 4. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumları



- Çocuğun gereğinden fazla kontrol edildiği, özen gösterildiği, ihtiyaçlarını kendisinin karşılamasına olanak tanınmadığı ve çocuğu tehlikelere karşı korumanın egemen olduğu tutumdur.
- Anne ve babada sürekli kaygı mevcuttur. Aileler çocuklarının başına kötü bir şey geleceğinden endişe duydukları için kontrolcü ve koruyucu yaklaşımları benimserler. Tüm bu davranışlar başlangıçta çocuğu düşünmek, çocuğun yararı için hareket etmek gibi algılanabilir ancak çocukların bağımsız hareket etmesi engellenmektedir.
- Koruyucu tutuma sahip olan ebeveynler çocuklarının bütün ihtiyaçlarını karşılarlar. Çocuğun büyüdüğünü kabul etmeyerek yemeğini yedirir, kendi yatağında uyutur, onun ödevlerini dahi yapar. Sokağa çıkıp oynamalarına ve başka çocuklarla iletişim kurmalarına izin vermezler.



## Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri



- Böyle bir aile ortamında yetişen çocuğa büyüme fırsatı verilmez ve toplumsal gelişimi de engellenir. Aşırı koruyucu ve abartılmış sevgi ile büyütülen çocuklar hayata ve sosyal yaşama gereğince hazırlanamazlar. Hayattan öğrenmeleri gereken becerileri elde etmeden birtakım zorluklarla karşılaşır ve bu zorluklarla karşı karşıya kaldıklarında uyum sağlamakta güçlük çekerler.
- Böyle bir tutumun sonucunda çocukta diğer kişilere karşı bağımlı olma, kendi kararlarını kendi verememe, tek başına hareket edememe, özgüven eksikliği ve duygusal kırıklıklar gibi problemler görülebilir. Aşırı koruyucu anne babanın çocuğu yaşamı boyunca sürebilecek bir bağımlılık duygusu yaşayabilir ve ileriki yıllarda aynı koruma duygusunu başka insanlardan karşılamak isteyebilir.
- Bu şekilde yetişen çocuklar ebeveynlerine karşı bağımlılık geliştirirler, her şeylerini ebeveynlerinin yapmalarını isterler. Bunun sonucunda çocuk ebeveynine sormadan bir şey yapamaz duruma gelir. Çocuk içedönük olabileceği gibi aşırı otoriter, sorumsuz, şımarık, aşırı kızıp sinirlenen ve etraftaki insanları kullanan bir kişilik geliştirebilir.

## İlgisiz Kayıtsız ve Reddedici Anne Baba Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri

- Bu tür ailelerde yetişen çocuklar çeşitli psikolojik bozukluklara yatkındırlar. Reddedici tutum çocuğun benlik ve kişilik gelişimini en olumsuz etkileyen tutumdur.
- Bu anne-baba tutumuyla büyüyen bir çocuğun tek amacı birazcık şefkat alabilmek, dikkat çekmek ve varlığını ispatlayabilmektir.
- Çocuk ilgi ve sevgi görmek için çok çaba harcar ancak bu ilgi ve sevgiyi göremediğinde vazgeçer. Daha ileriki yıllarda ev ortamında bulamadığı ilgi ve sevgiyi dışarıda arayacaktır. Ufakta olsa sevgi mesajını farklı yorumlayacak ve sığınacak bir liman arayacaktır. Akademik başarısızlık, arkadaşlık kuramama, tehlikeli ilişkiler kurma davranışları gözlenebilir.
- Ev içinde kötü muamele varsa, çocuk bu kötü muameleye maruz kalmamak için anne ve babaya karşı uyumlu davranabilir. Çünkü direnme gücü düşüktür. Fakat uzun vadede anne babaya karşı düşmanca duygular geliştirmesine ve aile içi iletişim sorunlarının ortaya çıkmasına yol açar.

## 5. İlgisiz Kayıtsız ve Reddedici Anne Baba Tutumları



- Bu ebeveyn tutumunda çocuğun fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları karşılanmaz. Çocuk ile yeterince ilgilenmeme, çocuğun ihtiyaçlarının neler olduğunun farkında olmama, çocuk eğitime ve disiplinine önem vermeme davranışları gözlenmektedir.
- Çocuğun istekleri hiç bir denetim ve sınırlama getirmeksizin kabul edilir.
- Anne-baba çocuğunu ihmal hatta psikolojik bakımdan reddeder. Bu ebeveynler, çocuğun yaşantısı ile ilgili değildir ve davranış gelişimlerini önemsemeyerek ve onları reddederek çocuğun ihtiyaçlarına duyarsız kalırlar.
- Nerede, ne yaptığıyla fazla ilgilenmez, varlığından rahatsız olduğu için çocuğunu çevresinden mümkün olduğu kadar uzak tutmaya çalışır. İlgisiz anne-baba tutumu çocuğuna en az sevgi gösteren ve davranışlarına en az kontrol uygulayan anne-baba tutumudur.
- Çocuklar; sevgiye en çok muhtaç oldukları zamanlarda reddedilip, hor görülürler.

## 7. Demokratik ve Güven Verici Anne Baba Tutumları



- Anne ve babanın çocuk yetiştirme tutumu olarak benimsediği **en sağlıklı ebeveyn tutumu** demokratik ebeveyn tutumudur. Demokratik tutumu benimseyen anne babalar, çocuklarına karşı hoşgörülü davranan, onlara güven ortamı sunan ve destekleyici bir tutum sergileyen ebeveynlerdir.
- Demokratik ailelerde anne baba ve çocuk arasındaki iletişimde “koşulsuz sevgi” ve “empati” temeldir.
- Çocuğa koşulsuz olarak sevgi ve ilgi gösterilir, değer verilir. Yapabileceği durumlarda da sorumluluk verilir.
- Sevgi, saygı, huzur, güven ve şeffaflık olan ailede çocuk tüm yönleriyle kabul edilir.
- Aile içinde ortaya çıkan sıkıntılar iletişim kurularak çözülür, evde sıcak ve samimi bir ortam vardır.
- Kurallar çocuğun gelişimini sağlamak ve sorumluluk duygusu kazandırmak için çocuğun yapabileceği düzeyde belirlenir. Demokratik ailelerde sevgi ve hoşgörünün yanında disiplin de vardır, gerektiğinde çocukların davranışları sınırlandırılır.

- Anne ve baba davranışları ile çocuğa uygun birer model, çok iyi rehberdir. Çocuğa yol gösterir ama alacağı kararlar konusunda serbest bırakır. Ona birçok alternatif sunulur ama seçim çocuğa aittir.
- Demokratik ebeveynlerin hem kontrol hem de sıcaklık boyutunun düzeyi yüksektir. Belirgin sınırlar ve kurallar koyarlar, belirli taleplerde bulunurlar ancak bunların çocuğun karşılayabileceği düzeyde olmasına dikkat ederler. Çocuğun ihtiyaçlarına karşı duyarlı ve kurallar üzerine çocukla fikir alışverişi yapmaya açıktırlar.
- Demokratik anne ve babalar çocuklara özerkliği verirken disiplini de elden bırakmaz, bu iki durum arasında bir denge kurmaya çalışırlar.
- Aile içinde kurallar ve sınırlar herkes için ve hep birlikte belirlenir ve bu sınırlar içinde çocuk özgürdür. Kuralların mantıklı açıklaması yapılır.
- Aile fertlerinin hepsinin eşit söz ve oy hakkı vardır. Aileyi ilgilendiren kararlar birlikte alınır. Her konuda çocuğun düşünce ve fikirleri dinlenir. Fikirleri mantıksız da olsa saygı gösterilir. Anne ve babalar, birbirlerine ve çocuklarına karşı olan duygularında net ve açıktır.

### Demokratik ve Güven Verici Anne Baba Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri



- Demokratik tutuma sahip anne babaların çocukları diğerlerine kıyasla öz güveni ve psikolojik sağlamlığı en yüksek olan çocuklardır.
- Problemlere anne ve babaları ile birlikte çözüm arayarak zamanla bu becerisini geliştiren çocuklar seçimlerinin sonuçlarına da katlanmayı öğrenirler.

- Öfke kontrolünde, arkadaşlık kurmada ve girişkenlikte önde olan bu çocuklar bilişsel alanda da başarılıdırlar.
- Çevresine değer veren, kendine güvenen, saygılı, denemekten korkmayan ve yaratıcı davranış özellikleri sergileyen çocuklar olarak yetişirler.
- Sınırlarını bilen, kendi duygu ve düşüncelerini savunan, kendisi ve çevresi ile barışık, sorumluluk alabilen, sevildiğinin ve değerli olduğunun farkında olan, başkalarını seven ve değer veren bireylerdirler.